

Het stadsarchief met zijn vrijwilligers in volle expansie

Straks sluiten we weer een archiefjaar af. Tijd voor de traditionele terug- en vooruitblik, die past bij de maand januari, genoemd naar de romeinse god Janus met de twee gezichten. Het stadsarchief mocht in 2013 samen met zijn vrijwilligers weer een aantal hoogtepunten en mooie momenten beleven. Met veel plezier kijken we er nog eens op terug, maar lichten meteen ook al een tipje van de sluier van onze werking in 2014.

2013 was het jaar van Itinera Nova, dat in april zijn opstartfase als Vlaams gesubsidieerd project afsloot met een internationaal tweedaags colloquium. Specialisten op het vlak van digitalisering, vrijwilligerswerking en wetenschappelijk onderzoek uit eigen land, maar ook uit de Verenigde Staten, Duitsland en Engeland deelden hun inzichten met een geïnteresseerd publiek van meer dan 100 deelnemers en bevestigden ons ook in onze overtuiging dat Itinera Nova inderdaad nieuwe wegen verkent en daarbij staat in een rijtje van internationaal pionierende digitaliserings- en ontsluitingsprojecten.

Ook onze deelname aan Erfgoeddag stond in 2013 helemaal in het teken van het schepenbankproject met de tentoonstelling 'Van klerkenhand tot google-search' in het historisch stadhuis. Deze tentoonstelling gaf een stand van zaken van en achtergrondinformatie bij het Itinera-Novaproject en trok heel wat geïnteresseerden. Zij werden enthousiast te woord gestaan door een aantal van onze vrijwilligers, die ook ter plaatse demonstreerden hoe zij van thuis uit meewerken aan de digitale ontsluiting van schepenbankakten. Dat leverde zelfs een aantal nieuwe vrijwilligers op. Op dit ogenblik zijn er ongeveer 50 vrijwilligers voor Itinera Nova actief, waaronder ook een aantal geschiedenisstudenten.

Ook volgend jaar zal het stadsarchief zijn werking – mede dankzij de vrijwilligers – op intensieve wijze kunnen verder zetten. Er staat alvast voor het voorjaar van 2014 alweer heel wat op het programma, met toponymie als een belangrijk thema. Zo zal onze Nieuwjaarsactiviteit, die dit jaar plaatsvindt op zaterdag 25 januari 2014, grotendeels aan de Leuvense toponymie gewijd zijn. Na een korte uiteenzetting over de procedure die de stad Leuven volgt om straten van een nieuwe of gewijzigde naam te voorzien, zal er in een panelgesprek gedebatteerd worden over het belang van historisch verantwoorde straatnaamgeving. Houdt u alvast zaterdagvoormiddag 25 januari vrij voor deze activiteit, die wordt afgesloten met een receptie in de archiefleeszaal. Op zondag 27 april nemen we de jaarlijkse Erfgoeddag te baat om onder het thema 'Grenzeloos' met een tentoonstelling in het stadhuis te focussen op een aantal Leuvense pleinen en hun ontwikkeling doorheen de tijd. De tentoonstelling 'En PLEIN public. Leuvense pleinen en hun naamgeving' zal vergezeld gaan van geleide wandelingen onder leiding van de Koninklijke Leuvense Gidsenbond. Tegelijk zijn we ook in het stadsarchief zelf paraat, waar de Itinera Nova-vrijwilligers tekst en uitleg geven bij het digitaliserings- en ontsluitingsproject van de schepenbankregisters. Zij zetten de bezoekers ook graag op weg om het 15de-eeuwse gotische schrift onder te knie te krijgen. Een evenement om niet te missen!

Ten slotte verlenen we op Erfgoeddag ook graag onze medewerking aan de Academie van het Leuvense Dialect, die het teruggevonden dialectschriftje via een tentoonstelling in het stadhuis in zijn context zal plaatsen en het wellicht voor het laatst in Leuven zal tonen. Het volgende SALSA-cahier zal trouwens volledig aan het Leuvense dialect, de 19de eeuwse dialectenquête Willems en zijn collectie dialectschriftjes gewijd worden. Dit cahier zal eveneens op Erfgoeddag worden voorgesteld.

MARIKA CEUNEN

I N H O U D

Het stadsarchief met zijn vrijwilligers in volle expansie	1
De oudste geschreven bron over het Leuvense dialect teruggevonden in het stadsarchief	2
Vrijwillig naar Tilburg	4
De De Bériotschouwburg in de Vital Decosterstraat	6
Activiteiten van Salsa! vzw	8

De oudste geschreven bron over het Leuvens dialect teruggevonden in het stadsarchief

Op woensdag 13 november 2013 zat de gotische zaal van het stadhuis opnieuw vol dialectgeïnteresseerden. Enkele maanden na de lancering van het *Leuvens Lexicon* had de Academie voor het Leuvens Dialect immers alweer goed nieuws om wereldkundig te maken. Dit keer zelfs samen met een nog oudere en meer prestigieuze academie: de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) van Gent. De oudste bron over het Leuvens dialect was immers enige tijd eerder teruggevonden in het stadsarchief, maar werd die avond door burgemeester Louis Tobback meegegeven aan de vast secretaris van de KANTL om – opnieuw – in Gent bewaard te worden. Dat vraagt om een woordje uitleg.

De oudste dialectenquête: een Leuvens initiatief

Op het einde van de 19de eeuw raakten de Europese taalkundigen geïnteresseerd in de spreektaal van het gewone volk – de dialecten – omdat daar allerlei kenmerken van historische ontwikkelingen en hun geografische verspreiding beter in bewaard gebleven waren dan in de gestandaardiseerde officiële landstalen. Ook in

1885-'90 vanuit Leuven opgezet. Ze was het privé-initiatief van Pieter Willems (1840–1898), een uit Maastricht afkomstige bolleboos en telg uit een ambtenaringslacht. Pieter studeerde te Leiden, Parijs en Berlijn alvorens in Leuven als classicus af te studeren om er te blijven. Vanaf 1865 werd hij professor klassieke talen aan de Leuvense universiteit. Vanaf 1872 bekleedde Willems naast zijn leeropdracht ook de functie van secretaris van de universiteit en vanaf 1876 werd hij bovendien ook algemeen voorzitter van het Davidsfonds; twee functies die hij tot aan zijn dood in 1898 zou blijven uitoefenen. Toen in 1886 de *Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* (later herdoopt tot KANTL) werd opgericht, stuurden de katholieken de Leuenaar Willems vooruit als haar eerste voorzitter.

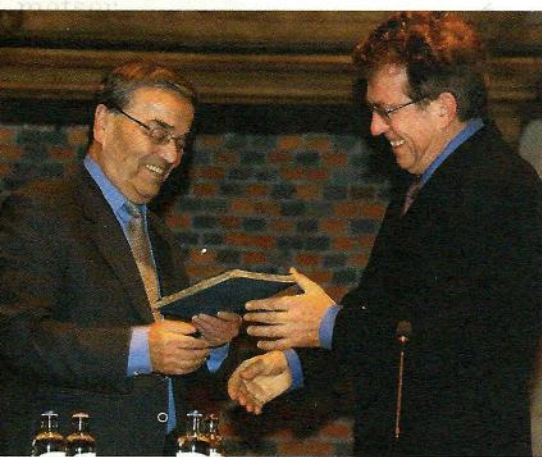
De dialectenquête die Pieter Willems in 1885 begon te verspreiden, had de vorm van een reeks schoolschriftjes, waarin telkens gedrukte stroken met AN-woorden waren geplakt, waarnaast de lokale informant dan de equivalenten in zijn dialect moest noteren om het schriftje daarna aan de professor terug te sturen. De enquête was erg omvangrijk en vroeg naar ca. 15.000 woorden en woordvormen. Het duurde dan meestal ook enige maanden eer een bezorgd schriftje, geheel of slechts deels ingevuld, teruggestuurd werd. In totaal ontving Willems echter minstens 349 schriftjes voor (Franse) dialecten uit het hedendaagse

België, het katholieke zuiden van Nederland, Noord-Frankrijk, Luxemburg en het Duitse Rijnland. Willems werkte wel aan overzichtslijsten van zijn enquêtemateriaal, maar toen hij op 58-jarige leeftijd stierf, was hij nog lang niet klaar met zijn beoogde dialectatlas voor het Frankische taalgebied. Zijn zoon schonk in 1908 de hele verzameling samen met Willems' onafgewerkte aantekening aan de KANTL, de wetenschappelijke instelling waarvan zijn vader gedurende de eerste 12 jaar van haar bestaan de voorzitter was geweest.

Het Leuvens dialect van 150 jaar geleden

Twee van zijn enquêteschriftjes liet Willems in 1885-'86 voor het Leuvens dialect invullen. Maar beide behoorden ze tot de acht exemplaren die vanaf de jaren 1930 uit de collectie verdwenen en sindsdien spoorloos zijn. Groot was dan ook de verbazing, toen stadsarchivaris Marika Ceunen bij het inventariseren van het dialectmateriaal in de collectie van Eugène Sprengers, één van de Leuvense schriftjes uit de enquête Willems aantrof. Het werd in 1885-'86 ingevuld door de toen 24-jarige Leuvense kantoorbediende Karel Verschuieren.

Het schriftje is daarmee de oudst bekende geschreven bron over het Leuvens dialect. Verschuieren beschrijft het Leuvens zoals het zo'n 150 jaar geleden moet geklonken hebben, toen hij het thuis als moedertaal leerde spreken. Dat er in die anderhalve eeuw een en ander veranderd is in de taal van de Petermannen, hoeft niet te verwonderen. Zo blijkt het uitspreken van de Nederlandse /g/ voor of na een voorklinker als een [j] – denk aan woorden zoals gras, graag, gilde, geld, gunnen, vergeten, vergeven, ... – sterk op zijn retour te zijn. In de dialectenquête noteerde Verschuieren nog systematisch een [j] waar je die kan verwachten. In het *Leuvens Lexicon* dat eerder dit jaar verscheen, staan er nog welgeteld 8 woorden met [j] genoteerd en allemaal kunnen ze in het hedendaagse Leuvens ook met [g] uitgesproken worden zonder dat men dat 'verkeerd' zou vinden.

Burgemeester Tobback overhandigt het Leuvense enquêteschriftje aan prof. dr. Willy Vandeweghe, vast secretaris van de KANTL. (© foto: Carolien Coenen)

het Nederlandse taalgebied begonnen geleerden met het verzamelen via schriftelijke enquêtes van woordmateriaal voor de dialecten uit grote aaneengesloten gebieden. De allereerste grootschalige dialectenquête waar ook het huidige Vlaanderen bij betrokken was, werd in

Men gelieve over te schrijven het enkelvoud voorafgegaan door het lidwoord *een*, het meervoud met *tien*, *veel*, enz.; het verkleiningswoord of deminutief voorafgegaan door *het*. Wanneer verscheidene uitgangen van meervoud of verkleining bij hetzelfde woord in gebruik zijn, teekene men ze aan. Men lette vooral op klankverandering of klankverkorting.

	Een akker	Tien akkers	Een akkertje
akker	<i>nen bakker</i>	<i>tien bekkers</i>	<i>e bekkerte</i>
bakker	<i>nen anker</i>	<i>tien ankers</i>	<i>en ankerke</i>
anker	<i>ne pagker</i>	<i>tien pagkers</i>	<i>e pagkerke</i>
pachter	<i>en lier</i>	<i>tien liere</i>	<i>e lierke</i>
ladder	<i>en oer</i>	<i>veel oere</i>	<i>en oerke</i>
ader	<i>ne voder</i>	<i>tien voers</i>	<i>e voderke</i>
vader	<i>ne vevoder</i>	<i>tes vevoders</i>	<i>e vevoderke</i>
voervader	<i>ne thievoder</i>	<i>vier thievoders</i>	<i>e thievoderke</i>
stiefvader	<i>nen bek slager</i>	<i>drie beks lagers</i>	<i>e beks laggerke</i>
blikslager	<i>ne jager</i>	<i>veve jagers</i>	<i>e jagerke</i>
jager	<i>ne schoemaker</i>	<i>schœnmekers</i>	<i>e schoemakerke</i>
schoenmaker	<i>nen bloeker</i>	<i>acht bloekers</i>	<i>e bloekerke</i>
blaker	<i>nen oemel</i>	<i>twee oemels</i>	<i>en oemelke</i>
hamer	<i>en koomer</i>	<i>voef koomers</i>	<i>e koomerke</i>
kamer	<i>e woeter</i>	<i>veel woeters</i>	<i>e woeterke</i>
water	<i>ne poeter</i>	<i>veel poeters</i>	<i>e poeterke</i>
pater	<i>nen edder</i>	<i>tien edders</i>	<i>en edderke</i>
herder	<i>ne metter</i>	<i>tien metters</i>	<i>e metterke</i>
metser	<i>ne kelder</i>	<i>tien kelders</i>	<i>e kelderke</i>
kelder	<i>en letter</i>	<i>tien letters</i>	<i>e letterke</i>
letter	<i>nen beker</i>	<i>tien bekers</i>	<i>e bekerke</i>
beker	<i>en pen</i>	<i>tien penne</i>	<i>e pennake</i>
veder (plume)	<i>ne wover</i>	<i>tes wewers</i>	<i>e woverke</i>
weder	<i>ne mister</i>	<i>tien misters</i>	<i>e misterke</i>
meester	<i>ne schreever</i>	<i>ten schreevers</i>	<i>e schreeverke</i>
schreeuwer	<i>ne koezer</i>	<i>nege koezers</i>	<i>e koezerke</i>
keizer	<i>nen ridder</i>	<i>sesteg ridders</i>	<i>e ridderte</i>
ridder	<i>ne schipper</i>	<i>sesteg schippers</i>	<i>e schipperke</i>
schipper	<i>ne vignier</i>	<i>tien vigniers</i>	<i>e vignierke</i>
vinger	<i>nen bedriager</i>	<i>tien bedriagers</i>	<i>e bedriagerke</i>
bedriager	<i>ne schriever</i>	<i>ovent schriewers</i>	<i>e schriewerke</i>
schrijver			

Men vergoet niet als in het fransch bij digna, argeau, signa, etc. (in de uitspraak het doek)

Eerste pagina uit het enquêteschriftje in 1885-'86 ingevuld voor het Leuvens door Karel Verschueren.

Willems – Goemans – ?? – Sprengers

Hoe is dat ene dialectschriftje nu in het stadsarchief verzeild geraakt? Geweten was al dat de Leuenaar Leo Goemans, zelf secretaris van de KANTL van 1923 tot 1955, minstens de twee Leuvense Willems-schriftjes geraadpleegd heeft voor het maken van zijn werken over het Leuven dialect. Omdat er in de collectie Sprengers bij het schriftje ook persoonlijke documenten van Goemans aange troffen zijn, mag nu wel met zekerheid ervan uitgegaan worden, dat hij minstens het door Verschueren ingevulde exemplaar uit het archief van de KANTL meegenomen heeft en het daar voor zijn dood niet meer terug bezorgde. Zeer waarschijnlijk zit er tussen dialectoloog Goemans en verzamelaar Sprengers echter nog een etappe in de omzwervingen van

het enquêteschriftje. Een sterk vermoeden gaat daarbij naar de figuur van Michiel Boon (1860–1955). Deze Gentenaar werd via zijn huwelijk in Leuven de zaakvoerder van de groothandel in koloniale waren die de familie Hecking uitbaatte en die in de tweede helft van de 19de eeuw als de wijnhandel Boon-Heking in de Vaartstraat naam en faam verwierf. Michiel Boon was een vlaamsgezinde nijveraars en stimuleerde het Nederlandstalige cultuurleven in Leuven. Hij werd bijvoorbeeld hoofdman van de koninklijke hoofdredrijerskamer 'Het Kersouwken'. Goemans heeft hem zeker gekend en waardeerde hem zeer; zo blijkt uit een persoonlijke brief van Goemans aan Boon, die in hetzelfde mapje van de collectie Sprengers bewaard bleef als het schriftje. Goemans had Leuven al voor de

Tweede Wereldoorlog verlaten, toen hij inspecteur, later inspecteur-generaal in het rijksonderwijs geworden was. Maar hij onderhield wel contact met zijn geboortestad, onder andere met handelaar Boon. Ook van deze laatste zitten er enkele persoonlijke documenten in het mapje van Sprengers. Het lijkt er dus op dat Goemans (of zijn nabestaanden) het Leuvense dialectschriftje aan Boon bezorgde(n), die het samengevoegd heeft met enkele stukken uit zijn privé-correspondentie. Na Boons overlijden heeft verzamelaar Sprengers de hand kunnen leggen op deze stukken met betrekking tot het dialect en cultuurleven in Leuven. Sprengers zelf heeft wellicht nooit beseft wat dat onooglijke, uit elkaar vallende blauwe schoolschriftje met handgeschreven Leuvense dialectwoordjes in feite was. Op de kaft heeft hij een post-it geplakt met daarop de potloodaantekening 'Oefeninge v. A.B.N. tot Leuven / Karel Verschueren ambtenaar 30 okt. 1861'. De naam van Verschueren – die door Willems op het etiket genoteerd is en door de invuller zelf op de eerste bladzijde – was de enige die Sprengers met het schriftje kon verbinden.

Eindelijk toegankelijk

Tijdens de academische zitting van 13 november was de KANTL vertegenwoordigd door haar vast secretaris, prof. dr. Willy Vandeweghe. Hij kreeg uit handen van burgemeester Tobback het Leuvense Willemschriftje om het na vele decennia nu eindelijk weer toe te voegen aan de collectie waar het deel van uitmaakt en die eigendom is van de KANTL. Het Leuvense stadsarchief heeft het hele schriftje vooraf uiteraard gedigitaliseerd, zodat de inhoud ervan voor iedereen raadpleegbaar blijft. Dat zal ook via de KANTL kunnen, want op hun website (<http://ctb.kantl.be>) zijn alle schriftjes in digitale versie raadpleegbaar. Wie het originele schriftje dat Karel Verschueren destijds invulde nog eens wil zien, hoeft daarvoor evenmin naar Gent te gaan. Vanaf de eerstkomende Erfgoeddag, zondag 27 april 2014, zal dit dialectologische kleinood nog één keer voor enkele dagen in Leuven zijn en in het historisch stadhuis tentoongesteld worden. De Academie voor het Leuven zal er dan met medewerking van het stadsarchief en van de KANTL een kleine tentoonstelling over opzetten met tekst en uitleg.

ROB BELEMANS

Vrijwillig naar Tilburg

Een dag op reis met al die archiefvrijwilligers, dat is plezier! Op vrijdag 27 september trok een bus vol vrijwilligers samen met de archiefmedewerkers naar Tilburg voor een even leerrijke als gezellige uitstap. Enkele impressies bij wijze van verslag.

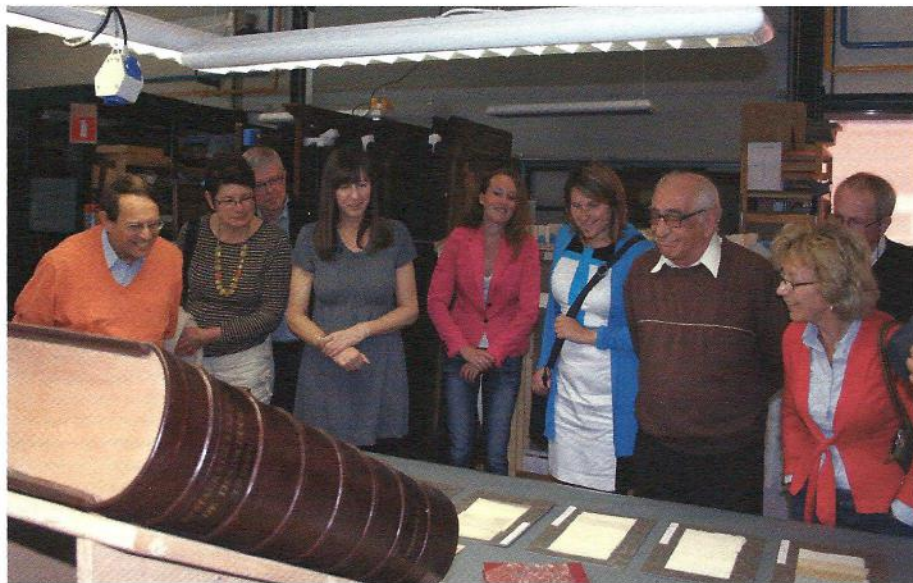
Tilburg is niet de eerste bestemming waar men bij een uitstap richting Nederland aan zou denken, maar deze Noord-Brabantse stad is zeker een bezoek waard. Vandaag telt Tilburg 120.000 inwoners en heeft de *University of Tilburg* – in 1927 opgestart als de *Roomsche Katholieke Handelshoogeschool* zo'n 13.000 studenten. Na de eerste industriële revolutie in Nederland werd Tilburg echter vooral dé stad van de weefgetouwen en het textiel, wat de inwoners de bijnaam van 'kruikenziokers' opleverde. Van dat textielverleden is vandaag nog weinig merkbaar, behalve dan het textielmuseum en een aantal mooie burgermanswoningen van de vroegere fabriekseigenaars. Maar wij waren vooral nieuwsgierig naar hetgeen Tilburg te bieden heeft op archief- en restauratievlak.

Onze eerste stopplaats was het restauratieatelier De Tiendschuur. Deze firma krijgt sinds 30 jaar opdrachten vanuit heel Nederland en Vlaanderen om kunstwerken te herstellen. Dat kunnen boeken zijn, schilderijen, glasramen, beeldhouwwerk, je kan het zo gek niet bedenken,

maar als het beschadigd is, willen ze eraan werken om het te herstellen. We werden er met koffie en koekjes gastvrij onthaald voor een korte algemene inleiding over het bedrijf en zijn veelzijdige restauratieactiviteiten. Daarna maakten we in twee groepen een rondgang langs de verschillende afdelingen, waar de medewerkers zelf uitleg gaven bij hun activiteiten. Veel interesse kreeg de perkamentrestaurator en het proces van aanvezelen van beschadigd papier. Maar ook het met eigen ogen eens kunnen zien wat het vriesdrogen van documenten na waterschade precies inhoudt, was zeer verhelderend.

Voor de lunch hadden we in het stadscentrum gereserveerd in een brasserie die zich bevindt in het statige gebouw van een voormalig bankkantoor. Wij verorberden er onze broodjes in wat vroeger de lokettenzaal was geweest. Daarna hadden we afspraak in het *Regionaal Archief Tilburg* (RAT), dat gehuisvest is in een voormalige textielfabriek, die in 1841 door Willem II werd gebouwd als kazerne. Ook hier kregen we een rondleiding doorheen

de interessante collectie, van de kelder tot de zolder. De archivariissen Astrid de Beer en Luud de Brouwer toonden ons hun archiefschatten en vertelden enthousiast, zoals alleen archivariissen dat kunnen. We wierpen een blik op de enorme koker waarin ze ginds hun grootste archiefstuk bewaren: de kaart van Zijnen. Deze plattegrond van Tilburg en Goirle werd in 1760 getekend door Diederik Zijnen en meet maar liefst drie meter op vier. Ze is inmiddels genomineerd als een van de kanshebbers om in Nederland Archiefstuk van het Jaar te worden. Maar ze werd helaas niet even voor ons uitgerold. Wel mochten we het oudste document aanschouwen dat het RAT bewaard: een kleine schepenbrief opgesteld door de schepenen van 's-Hertogenbosch met betrekking tot een weiland in Tilburg.

In de Tiendschuur kregen onze vrijwilligers uitgebreide uitleg over de restauratieactiviteiten van het bedrijf.

Luud de Brouwer toont de Leuvense bezoekersgroep enkele stukken uit het oude archief van de stad Tilburg.

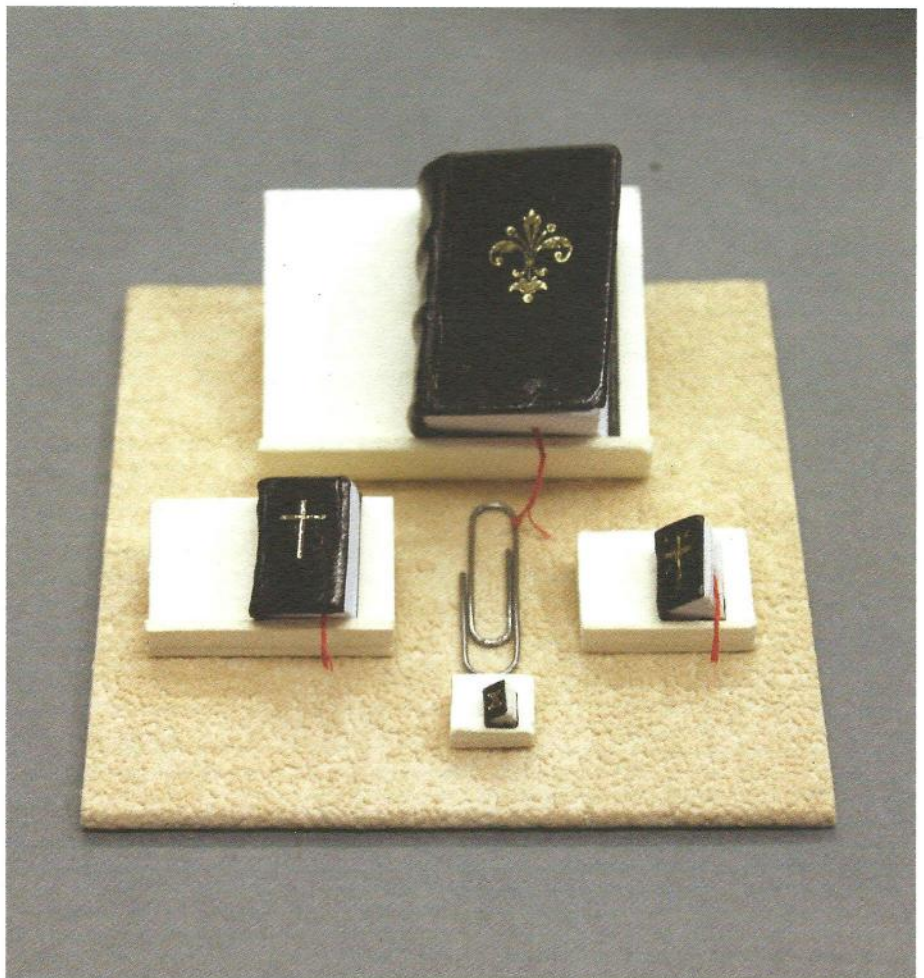

Deze kleurige bank, opgesteld aan het station van Tilburg als eerbetoon aan De Vrijwilligersgemeenschap, konden we niet voorbijlopen zonder er een familiefoto te maken.

Ons interesseerde vooral ook hoe ze daar de vrijwilligersgemeenschap aan het werk zetten en houden. Maar kijk liever zelf even naar hun beeldige webstek, waar je bij Introductie kan doorklikken naar Vrijwilligers: www.regionaalarchief-tilburg.nl.

Ook tijdens de busreis terug naar Leuven werd er weer druk gepraat en overlegd, werden tips uitgewisseld en vragen beantwoord. Op die manier droeg deze uitstap ook ertoe bij om de cohesie in de vrijwilligersgroep nog meer te bevorderen. Maar tegelijk was 't ook een gezellige én zeer interessante dag vol ontdekkingen van onbekende zaken en met ook soms bevestiging van wat we in Leuven al gewoon zijn en kennen. Waar zal 2014 ons heen brengen?

KRISTIAAN MAGNUS

Afen toe amuseert een medewerker van De Tiendschuur zich ermee om nu eens het grootste boek ofwel het kleinste bijbeltje van Nederland in te binden, waarvan hij ons het resultaat met trots toonde.

OOG VOOR BOUWKUNDIG LEUVEN

De De Bériotschouwburg in de Vital Decosterstraat

De Leuvense violist Charles de Bériot (1802–1870) heeft in Leuven niet alleen een straatnaam, maar leende in de 19de eeuw zijn naam ook aan een theaterzaal. Die was gelegen was op de hoek van de Rijschoolstraat en de Wezenstraat, de huidige Vital Decosterstraat. Hier werden tussen 1871 en 1960 gymnastiekfeesten, verklede bals, dansavonden, operette-uitvoeringen en filmvoorstellingen geprogrammeerd. Ging de beau monde van Leuven naar de stadsschouwburg, dan kwam het gewone volk zich vermaken in de De Bériotschouwburg.

Het initiatief voor de bouw van deze feest- en spektakelzaal werd genomen door de Leuvense industriëlen Edward Remy en Edward Staes. Op 16 januari 1871 dienden zij bij het stadsbestuur een aanvraag in voor de bouw van een 'local avec dépendances, spécialement destiné aux fêtes publiques, telles que bals, concerts, conférences, réunions, etc.' Verderop in zijn aanvraag meldde Remy dat het gebouw niet enkel een verfraaiing voor de stad zou zijn, maar ook grote diensten zou bewijzen aan de Leuvense bevolking en daarom in feite kon beschouwd worden als een openbaar gebouw. In ruil voor zijn investering in de bouw ervan verzocht hij het stadsbestuur dan ook om de aanleg van de trottoirs en om de installatie van vier lantaarns op rekening van de stadskas. Voor het ontwerp van het gebouw werd Victor Louckx, stadsarchitect van Mechelen, maar van origine Leuenaar, als architect onder de arm genomen. Louckx koos voor een sober gebouw in Louis XVI-stijl

met in de voorgevel zeven bustes van Belgische musici-componisten: André-Ernest-Modeste Grétry, François Servais, Albert Grisar, François-Joseph Fétis, Armand Limnander de Nieuwenhove, François-Auguste Gévaert en uiteraard ook de naamgever Charles de Bériot. De zaal mat 44 bij 21 meter en was geconcipeerd in de vorm van een parallellogram. Handig aan deze schouwburg was de grote koepel in de zolder, die voor verluchting kon worden opgezet. Volgens Edward Van Even was de schouwburg voorzien op 2000 zittende of 3000 staande bezoekers. De capaciteit ervan was dus het dubbele van de stadsschouwburg, die volgens dezelfde auteur plaats bood aan 1000 personen.

De Bériotschouwburg had een vaste scène van 11 meter breed, 7,5 meter lang en 11 meter diep. Ze werd in 1880 uitgerust met een zeer ingenieus gebouwde voorscène. Een orgel uit de werkplaatsen Loret te Mechelen stond op het toneel. Een zekere Varnoult uit Brussel, *peintre-décorateur du Théâtre des Galerie St Hubert et de l'Alcazar*, zorgde voor het ontwerp van het decor.

De plechtige opening van de Bériot-schouwburg vond plaats op zondag 3 september 1871. Op het programma stond een *Concert vocal et instrumental* en een groot bal dat om 22.00 uur startte. De dag erna speelde het Brusselse toneelgezelschap *De Morgenstar* het toneelstuk *Quinten Metsys of Liefde en Kunst*. Dit stuk

CARNAVAL.
Sociétés réunies des divers Tirs.
Au profit des Pauvres
GRAND BAL
paré, masqué et travesti
DIMANCHE 24 FÉVRIER, A NEUF HEURES,
dans la belle salle du
THEATRE DE BÉRIOT.
Grand orchestre. — Brillant éclairage.
On pourra se procurer des cartes
d'entrée, au prix d'UN FRANC, le jour
du bal, de midi jusqu'à huit heures,
au Casino, à la Maison-Neuve et au café
De Bériot.
Les cartes prises au guichet se paie-
ront fr. 1-50.

Louvain. — Le Théâtre de Bériot.

OFFICE « TOUT-LOUVAIN » Série D, n° 2.

was geschreven door stadsarchivaris Edward van Even met muziek van de in Leuven verblijvende Duitse musicus August Tennstedt (1807–1875). Initiatiefnemer en organisator van deze opvoering was de pas opgerichte toneelvereniging *Cercle De Bériot*. Deze Franstalige toneel- en operettevereniging telde in 1871 zo'n 120 leden. In 1880 hadden zij nog slechts 20 werkende leden. Het jaar daarna werd de vereniging ontbonden.

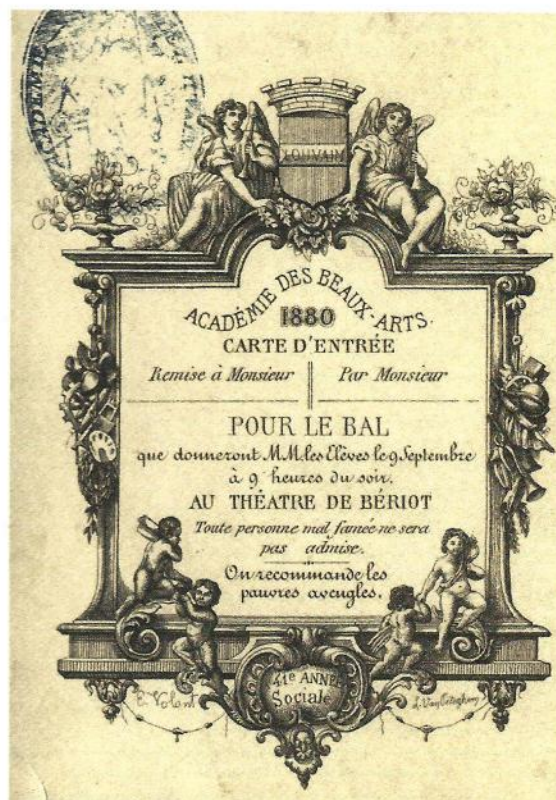
Op 23 april 1882 werd de schouwburg uit de hand te koop aangeboden in de *Journal des Petites Affiches*. Bij het complex hoorden ook materieel, decors, machine-rie, een groot orgel, een piano, een café, een restaurant, twee grote salons, drie buffetten, acht slaapkamers, meubels, luchters, een keukenuitrusting, een wijnkelder en twee tapkranen.

De zaal, die werd gebruikt voor de meest uiteenlopende opvoeringen en voorstellingen, brandde op maandagochtend 11 september 1882 na afloop van het jaar-

lijkse schuttersbal helemaal af. Volgens het verslag in de *Journal des Petites Affiches* van 17 september 1882 was het vuur ontstaan op het toneel. Ondanks het bluswerk van de pompiers brandde het gebouw helemaal uit: 'van den schouwburg, blijft niets meer over dan vier muren', aldus het bericht in de JPA.

Het gebouw evenwel werd vrij snel weer opgebouwd naar de oorspronkelijke plannen. Op 10 november 1882 deed het eigenaarsduo Remy-Staes een aanvraag bij de stad om de schouwburg terug op te bouwen. Het duurde uiteindelijk tot zondag 17 januari 1884 eer de nieuwe zaal ingewijd kon worden. Dat gebeurde met een concert door het Leuvense conservatorium onder leiding van Emile Mathieu. De voorstelling met onder andere fragmenten uit het oratorium *De Seizoenen* van Haydn was volgens de *Journal des Petites Affiches* 'parfaitement réussi. La salle était comble, et l'exécution a emporté les suffrages de tous les auditeurs'.

In de programmering van deze schouwburg werden nieuwe trends op de voet gevolgd. Zo was het gebouw in 1910 al voorzien van elektriciteit en centrale verwarming. De eerste openbare filmvoorstelling ging al door op 9 februari 1897. Het theater De Bériot had duidelijk een volker karakter dan de stadschouwburg en werd aanvankelijk de 'nieuwe zaal Frascati' genoemd, naar de in 1807 door bouwmeester C. Fisco ontworpen Frascati-schouwburg, gelegen tussen de Diestse en de Savoyestraat en gesloopt voor de aanleg van de Bondgenotenlaan in 1869. De krant *Le Reveil* die op 26 februari 1871 rapporteert dat er een nieuwe schouwburg in aanbouw was, omschreef de schouwburg als volgt: 'on jouera au nouveau théâtre de l'opéra comique, l'opérette, la comédie, le vaudeville ainsi que la féerie. On y donnera même des représentations flamandes à grand spectacle et tout cela à des prix fabuleusement bas. Il y en aura pour toutes les bourses'.

Vanaf 1909 wordt het theater 'zaal Alhambra' genoemd en van 1948 tot 1961 was er de bioscoop A.B.C. gevestigd. In 1964–65 werd het theater door architect Frans Delang volledig omgevormd tot Universitair centrum voor meisjesstudenten. Daarbij werd het gebouw grotendeels afgebroken en vervangen door een nieuwbouw met studentenkamers, enkel het hoekgebouw aan de Rijschoolstraat bleef in aangepaste vorm behouden.

praktische informatie

www.leuven.be/salsa

salsa@leuven.be

Salsa! vzw

Samen Actief voor het Leuvens StadsArchief!

Maatschappelijke zetel

Stadsarchief Leuven,
Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven

Bestuursleden

Jules Audiens, Jaak Brepoels, Marc Carnier
(penningmeester), Mich De Winter,
André De Winter, Gustaaf Janssens (voorzitter),
Hendrik Ollivier (secretaris), Sabrina Keyaerts,
Violet Soen

U kan lid worden van Salsa! vzw

door overschrijving van
€ 15 (voor gewone leden) of
€ 30 (voor steunende leden)
op volgend rekeningnummer:
IBAN BE93 068-2420772-67
Dit lidgeld omvat de driemaandelijkse nieuwsbrief,
mogelijkheid tot aankopen van de eigen publica-
ties en gratis
toegang tot de activiteiten van de vriendenkring.

Stadsarchief Leuven

Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven
T 016 30 08 69
F 016 23 40 06
E archief@leuven.be

Openingsuren leeszaal

Dinsdag, woensdag: 9.00 tot 13.00 u
Donderdag: 9.00 tot 19.00 u
Vrijdag: 9.00 tot 13.00 u

Salsa!.doc

COLOFON

is een driemaandelijkse nieuwsbrief,
uitgegeven door Salsa! vzw,
de Vriendenkring van
het Leuvens Stadsarchief.
Het abonnement is inbegrepen
in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Eindredactie
Marika Ceunen

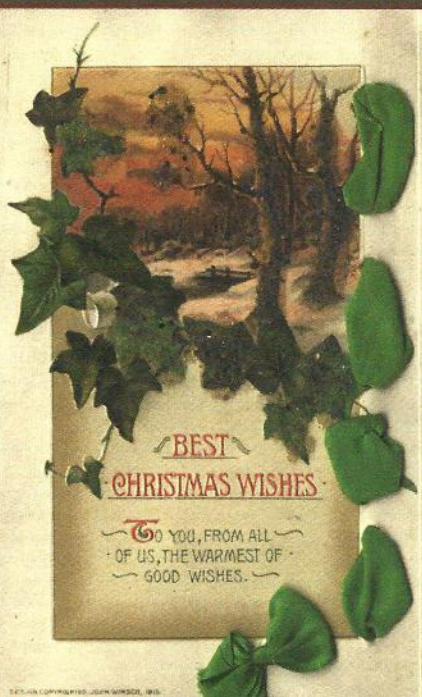
Redactieadres
Stadsarchief Leuven

Verantwoordelijke uitgever
Gustaaf Janssens
Maria-Theresiastraat 87 | 3000 Leuven

Foto's
Marika Ceunen,
Carolien Coenen,
Eric Dewaersegger,
Stadsarchief Leuven

Druk en vormgeving
Drukkerij Leën | Hasselt

Activiteiten van Salsa! vzw

Het SALSA!-bestuur wenst al haar leden een zeer mooi jaareinde en alvast alle goeds voor 2014! Hopelijk mogen we u in 2014 ook verwelkomen op onze activiteiten. Wij lichten alvast een tipje van de sluier.

In 2014 zal SALSA! zich engageren voor twee cahiers: één over de 19de-eeuwse dialectenquête van Pieter Willems zijn collectie dialectschriftjes en één over de brand en verwoesting van Leuven in 1914 met onuitgegeven foto's en onuitgegeven getuigenissen.

Op 12 april 2014 houdt Jaak Brepoels een lezing over de verkiezingsaffiches die in het stadsarchief bewaard worden.

Later in het jaar is er een ledenuitstap naar de Kazerne Dossin in Mechelen gepland. Meer informatie volgt nog.

Wil u graag op de hoogte blijven van de activiteiten van SALSA!, betaal dan zeker uw lidmaatschapsbijdrage voor 2014 via bijgevoegd overschrijvingsformulier. Vergeet niet ook uw e-mailadres te vermelden, dit laat ons toe u snel en zonder kosten op de hoogte te houden van alle SALSA!-activiteiten.